

Sygn. akt III UK 421/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania J.H.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G.

o przyznanie emerytury,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9 października 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 19 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 19 czerwca 2018 r. oddalił apelację ubezpieczonego J.H. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 12 lipca 2017 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 6 marca 2017 r., zmienionej decyzją z dnia 7 kwietnia 2017 r., odmawiającej przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury wobec braku 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że brak było podstaw do uznania, aby ubezpieczony w spornym okresie zatrudnienia od dnia 4 marca 1974 r. do dnia 25

lutego 1976 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w B. na stanowisku traktorzysty oraz od dnia 26 lutego 1976 r. do dnia 23 lutego 1983 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w D. na stanowisku kierowcy ciągnikowego wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wymienioną w dziale VIII, poz. 3 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.). Ubezpieczony wykonywał bowiem nie tylko prace typowe dla branży transportowej, ale również prace polowe (przewoził zboże, wapno, orał, wyrzucał obornik, prasował słomę, kosił trawę), a zimą odśnieżał i posypywał piaskiem drogi. Sąd Apelacyjny podniósł, że wykładnia językowa regulacji zawartej w wykazie A, działu VIII, poz. 3, przy uwzględnieniu przyjętej przez rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r. kwalifikacji branżowo-stanowiskowej systematyki przepisów, nie pozwala na kwalifikowanie pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych wykonujących swoją pracę w rolnictwie, jako pracy w szczególnych warunkach. Stanowiska te wymienione zostały w dziale VIII - „W transporcie i łączności”, a nie w dziale X - „W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym”. Wobec tego nie można przyjmować, że wykonywanie prac na wskazanych stanowiskach niezależnie od branży, w której praca jest wykonywana skutkuje szkodliwością pozwalającą na zaliczenie tego okresu jako uprawniającego do nabycia emerytury w obniżonym wieku. Umieszczenie wskazanych stanowisk w dziale VIII „W transporcie i łączności”, mimo ujęcia pracy traktorzysty, kombajnisty lub pojazdu gąsienicowego odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tej pracy nie z prowadzeniem tych pojazdów, lecz z faktem ich prowadzenia przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności oraz obciążeń psychofizycznych związanych z uczestniczeniem takich pojazdów w ruchu publicznym. Ustawodawca uznał, że takich obciążeń nie ma przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe. Niezaliczenie spornych okresów do pracy w szczególnych warunkach powoduje, że ubezpieczony nie wykazał wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a więc nie spełnił warunków do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184

ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) w związku z § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę, przez przyznanie mu prawa do wcześniejszej emerytury oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego oraz kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego - art. 184 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 pkt 3 w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., przez nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że praca kierowcy ciągnika (poz. 3, dział VIII wykazu A) jest pracą w szczególnych warunkach zatrudnienia, tylko gdy stanowi pracę wykonywaną w transporcie, z wyłączeniem prac wykonywanych przez kierowcę ciągnika w rolnictwie, które przeplatały się z pracami w transporcie, co w konsekwencji doprowadziło do niezaliczenia spornych okresów zatrudnienia i nieprzyznania skarżącemu prawa do emerytury.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na: 1) występowanie w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych, ponieważ kwestia, czy praca kierowcy ciągnika wykonującego prace w transporcie oraz prace polowe jest pracą w szczególnych warunkach budzi rozbieżności w orzecznictwie, jako że sądy powszechne wyrażają odmienny od Sądu Najwyższego w tym zakresie pogląd oraz na 2) występowanie istotnych zagadnień prawnych, sprowadzających się do pytań: a) czy właściwa jest wykładnia przepisów rozporządzenia odnosząca się do kierowcy ciągnika, uwzględniająca szczególne warunki pracy jedynie w przypadku gdy kierowca ciągnika wykonuje prace w transporcie z tego tylko względu, że stanowisko to ujęte zostało w dziale VIII „Transport”? b) czy wykładnia ustalająca, że praca kierowcy ciągnika jest pracą w szczególnych warunkach zatrudnienia tylko w przypadku wykonywania prac transportowych odpowiada rzeczywistemu celowi ustawodawcy, który w jednej

pozycji ujął „prace kierowcy ciągnika, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”, a więc pojazdów które zasadniczo nie służą do wykonywania prac w transporcie, tylko do wykonywania prac polowych oraz innych prac niezwiązanych z transportem? c) czy nie jest uzasadnione stanowisko, że szczególne warunki zatrudnienia istnieją z uwagi na samo kierowanie tymi pojazdami oraz uciążliwościami jakie wiążą się z kierowaniem tego typu pojazdami? oraz na 3) oczywiste uzasadnienie skargi kasacyjnej „bowiem bez głębszej analizy prawnej, ujęcie w jednej pozycji kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”, uzasadnia przyjęcie, że ustawodawca wiąże szczególne warunki zatrudnienia z samym kierowaniem tego typu pojazdami, a nie koniecznością dokonywania prac transportowych, skoro pojazdy te nie służą do transportu. Odmienne ujęcie prowadziłoby do eliminowania przez sądy określonych przez ustawodawcę stanowisk z tego względu, że prace wykonywane przez osoby kierujące ciągnikami, kombajnami lub pojazdami gąsienicowymi nie są pracami w transporcie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania i zasądzenie od skarżącego na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) i oczywistego uzasadnienia skargi

(art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Skarżący nie zdołał jednak wykazać istnienia tych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przed wszystkim ujęte w skardze przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, niepublikowane). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi jest stawianie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Niezależnie od powyższego należy przypomnieć, że za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością, którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11;

z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51, z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, LEX nr 180841). W sytuacji, gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a brak okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5). Z kolei uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej powinno zawierać odpowiednie wywody potwierdzające tę okoliczność. Skarga jest bowiem oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437).

Natomiast wszystkie przedstawione w skardze przesłanki przedsądu prowadzą się do dążenia skarżącego do rozstrzygnięcia istotnej dla niego kwestii, a mianowicie czy pracę kierowcy ciągnika (traktorzysty) w rolnictwie wymienioną pod poz. 3, w dziale VIII, wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. uwzględnia się przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. Tymczasem kwestia ta została rozstrzygnięta

przez Sąd Najwyższy i nie wywołuje rozbieżności w orzecznictwie. Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje wykładnię przepisu poz. 3, działu VIII z wykazu A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., według której praca kierowcy ciągnika w transporcie i praca traktorzysty w rolnictwie, nie są tożsame w aspekcie możliwości jednakowej ich kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Podkreśla się, że prace kierowcy ciągnika, traktora lub kombajnu w transporcie i w rolnictwie, mimo pewnych podobieństw, wykazują istotne różnice. Z tego względu nie ma podstaw, aby określenie „transport” rozumieć szeroko, tj. jako wszelkie działy gospodarki, w których wykorzystuje się wymienione pojazdy i zatrudnia pracowników do ich obsługi (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, LEX nr 1467147; z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, LEX nr 1797093; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 131/15, LEX nr 2057631; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, LEX nr 2052411; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, LEX nr 2080883; z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15, LEX nr 2108499; z dnia 12 października 2016 r., III UK 1/16, niepublikowane; z dnia 15 listopada 2016 r., II UK 397/15, LEX nr 2177089; z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, LEX nr 2258032; z dnia 16 lutego 2017 r., II UK 730/15; LEX nr 2252207; z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 76/16, LEX nr 2252207; z dnia 20 kwietnia 2017 r., I UK 154/16, LEX nr 2305919; z dnia 25 kwietnia 2017 r., II UK 177/16, LEX nr 2306373 czy z dnia 29 czerwca 2017 r., III UK 166/16, LEX nr 2349406). Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że uwzględnienie w wykazie A, dział VIII, poz. 3 „prac kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych” nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek innych zadaniach (rodzaju pracy) niż zadania transportowe. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce ich wykonywania i rodzaj zostały wymienione w dziale XIV zatytułowanym „prace różne”. Inne działy wykazu obejmują wymienione w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można uznać, że praca traktorzysty jest zawsze pracą „w transporcie”, także wówczas, gdy kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika rolniczego prace polowe (np. siew, orze, nawozi, spulchnia glebę itp.). O ile za prace wymienione w dziale VIII, poz. 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., można uznać te, które – choć

wykonywane w branży rolniczej – były ściśle związane z przewożeniem (transportem) różnych towarów, o tyle nie spełniają tych kryteriów wykonywane z użyciem ciągnika (traktora) prace *stricto* rolnicze – polowe (por. m.in. wyroki: z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, LEX nr 1467147; z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, LEX nr 1797093; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, LEX nr 2080883; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, LEX nr 2052411; z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15, LEX nr 2108499; z dnia 15 listopada 2016 r., II UK 397/15, LEX nr 2177089; z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, LEX nr 2258032; z dnia 16 lutego 2017 r., II UK 730/15, LEX nr 2252207; z dnia 9 lutego 2017 r., III UK 66/16, LEX nr 2238701; z dnia 8 listopada 2017 r., III UK 210/16, LEX nr 2428257 oraz z dnia 27 czerwca 2018 r., I UK 168/17, LEX nr 2428257). W tym samym tonie Sąd Najwyższy wypowiedział się w najnowszej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2019 r., III UZP 3/19 (niepublikowana).

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c.